

Дисципліна: «Історія української музики»

Група: II курс.

Факультети: історико-теоретичний

Дата занять: 01.05 та 08.05

Викладач: Гусарчук Т. В., доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри історії української музики та музичної фольклористики

Тема:

МИКОЛА ЛИСЕНКО – ФУНДАТОР НАЦІОНАЛЬНОЇ КОМПОЗИТОРСЬКОЇ ШКОЛИ

ПЛАН

1. Особистість, життєвий і творчий шлях, різнобічна діяльність.
2. Естетичні засади творчості.
3. Стильові риси творчості М. Лисенка.
4. Новаторські риси у різних жанрах творчості:
 - обробки народних пісень;
 - хорова музика;
 - камерно-вокальна творчість;
 - оперна творчість;
 - фортепіанна творчість.

1. Особистість, життєвий і творчий шлях, різнобічна діяльність.

Різнобічна діяльність (громадсько-політична, музично-просвітницька, виконавська, педагогічна, фольклористична) як типове явище для передових українських митців і науковців цієї епохи (М. Драгоманов, І. Франко, Леся Українка, М. Коцюбинський та ін.). Основна спрямованість різнобічної діяльності на пробудження національної й соціальної свідомості народу, на розвиток не тільки музичної, й усіх галузей української культури (тісні

контакти М. Лисенка з істориками, письменниками, етнографами, композиторами тощо).

М. Лисенко як один з організаторів передових сил національного руху. Його активна участь в усіх громадських і культурних акціях Київської «Громади», керівництво Радою Київського українського громадського зібрання («Український клуб»). Провідна роль М. Лисенка в організації всенародних свят-вшанувань Т. Шевченка, І. Котляревського, М. Старицького, І. Нечуя-Левицького.

М. Лисенко як один з головних організаторів виконання української музики і музики інших слов'янських народів. Хорові концерти М. Лисенка, що мали не лише художньо-естетичний, а й музично-просвітницький та політико-виховний вплив на слухача.

Тісні контакти М. Лисенка з корифеями українського театру і його участь у створенні українського національного театру та його репертуару.

Турбота М. Лисенка про підготовку національних кадрів. Організація Музично-драматичної школи, її мета, кадри, викладацька діяльність М. Лисенка.

Фольклористична діяльність М. Лисенка (збирання народних пісень, їх видання у вигляді композиторських обробок, теоретичні праці), що була спрямована на збереження українського фольклору та включення його у виконавську практику, на осягнення його специфіки при використанні у власній творчості. Оцінка фольклористичної діяльності М. Лисенка у праці К. Квітки «Фольклористична спадщина М. Лисенка» (Київ, 1930).

2. Естетичні засади творчості Миколи Лисенка, їх відбиття в епістолярній спадщині, фольклористичних працях і композиторській творчості. Рецепція естетичних і творчих засад загальноєвропейського романтизму, Т. Шевченка, слов'янських національних шкіл (російської, польської, чеської та ін.). Демократичні засади естетико-мистецьких принципів М. Лисенка. Народність та національна самобутність як головні естетичні принципи його творчості. М. Лисенко про необхідність для

українських композиторів глибокого вивчення життя, побуту, характеру народу (епістолярна спадщина). Нова якість втілення принципу народності у власній творчості: не тільки різнобічне зображення народної сфери, а й відстоювання народних інтересів. Підхід М. Лисенка до фольклору як одного з важливих джерел пізнання народу, багатого матеріалу для естетичної характеристики народу, невичерпного джерела композиторської творчості. Надання фольклорові важливої ролі у професійній музиці, у створенні національної самобутності.

3. Стильові риси творчості Миколи Лисенка. Творчість М. Лисенка як новий етап розвитку національної музичної культури Нового часу. Створення М. Лисенком українського національного стилю на народній основі з використанням при цьому традицій попередників, які він значно розвинув і збагатив. Формування стилю у процесі еволюції творчості композитора. Нова якість національного стилю в його творчості, зумовлена такими чинниками: введенням широкого кола народних жанрів (поряд з традиційними ліричними й танцювальними, обрядових, епіко-героїчних); відчуттям народного характеру; глибоким проникненням у фольклорну образність та її стилістику (переважно фольклор XVIII — першої половини XIX ст.); не тільки використання М. Лисенком різноманітних елементів фольклорної лексики (мелодичних зворотів, ладових, ритмічних, формотворчих особливостей), а й розвитком закладених у них можливостей; творчим перевтіленням загальноєвропейської та російської музики (Мендельсон, Шуберт, Шуман, Монюшко, Шопен, Гріг, Глінка, Мусоргський, Рубінштейн, Римський-Корсаков), які поєднуються з національно-фольклорними.

Дві лінії у романтичному стилі М. Лисенка: фольклористична та індивідуалізовано-романтична. Притаманність кожній з них характерної образності й музичної стилістики. Фольклористична лінія, найбільш яскравий вияв у ній національного стилю на народній основі; прояв її у більшості творів М. Лисенка на тексти Т. Шевченка, М. Гоголя та ін.

(камерно-вокальна, хорова і оперна творчість). Особливості тематики творів, що входили до цієї лінії, пов'язаних з проблемами народного життя, історією України (народно-побутова, любовно-лірична, соціально-політична, історично-козацька тематика). Значне місце в творчості композитора народних образів-типів селян («жіноча» лірика), образу козака (епіко-героїчна сфера). Вплив шевченківської народної образності, особливостей використання Т. Шевченком фольклору на образну еволюцію творчості М. Лисенка у народній сфері: від романтизованих народних образів до появи в них реалістичних рис і ознак психологізації образу. Поступове розширення арсеналу музичних засобів, які черпав композитор у фольклорі, до вільного оперування ними. Піднесення народного до високого професійного рівня, формування в цій групі творів нової якості національної стилістики, що виникла внаслідок синтезу народно-національного та загальноєвропейського. Особливості мелодики та гармонії цих творів, поєднання підголоскової та імітаційної поліфонії.

Індивідуалізовано-романтична стильова лінія, її зв'язок із типовою загальноєвропейською романтичною тематикою (любовно-лірична, пейзажна, тема неволі, самотності особистості, митця та ін.). Засвоєння композитором загальноєвропейських романтичних жанрів, форм, стилістики (фортепіанна, камерно-вокальна, частково оперна творчість), свідоме наближення до стилю окремих композиторів («Експромт у стилі Шопена» та ін.). Опосередковані зв'язки творів цієї стильової лінії з фольклором і еволюційні процеси у формуванні індивідуалізованого начала. Романтичні риси мелодики, гармонії, формотворення.

Семінар: «Микола Лисенко у творчих зв'язках з передовими діячами української культури».

План

1. М. Лисенко і І. Франко

2. М. Лисенко і Леся Українка
3. М. Лисенко і корифеї українського театру
4. М. Лисенко і М. Старицький
5. М. Лисенко і Ф. Колесса
6. М. Лисенко і М. Аркас
7. М. Лисенко і А. Вахнянин
8. М. Лисенко і Г. Хоткевич
9. М. Лисенко і О. Кошиць
10. М. Лисенко і О. Нижанківський
11. М. Лисенко і «Киевская старина».

Література

1. Архімович Л. Українська класична опера. Київ : Муз. Україна, 1957.
2. Архімович Л., Гордійчук М. М. Лисенко. Київ : Муз. Україна, 1992.
3. Булат Т. Героїко-патріотична тема в творчості М. Лисенка. Київ : Муз. Україна, 1965.
4. Булат Т. П. Микола Лисенко. Київ : Муз. Україна, 1973.
5. Василенко З. Фольклористична діяльність М. В. Лисенка. Київ : Муз. Україна, 1972.
6. Гордійчук М. М. Лисенко про народну пісню і народність у музиці // Фольклор і фольклористика. Київ : Муз. Україна, 1979.
7. Колодуб І. Співвідношення ритму вірша і вокальної мелодики в романсах М. В. Лисенка на силабічні вірші Т. Г. Шевченка // Українське музикознавство. Вип. 8. Київ : Муз. Україна, 1973. С. 77—92.
8. Коренюк О. Педагогічні принципи М. В. Лисенка // Українське музикознавство. Вип. 4. Київ : Муз. Україна, 1969. С. 111—121.
9. Корній Л. П. Історія української музики. Київ—Харків—Нью-Йорк. Частина третя, 1998. 2001.
10. Курковський Г. Микола Віталійович Лисенко – піаніст-виконавець.

- Київ : Муз. Україна, 1973.
- 11.Лисенко М. Народні музичні інструменти на Україні. Київ : Муз. Україна, 1955.
 - 12.Лисенко М. Про народну пісню і народність у музиці. Київ : Муз. Україна, 1955.
 - 13.Лисенко М. В. Листи. Київ, 1964.
 - 14.Лисенко М. Характеристика музичних особливостей українських дум і пісень у виконанні кобзаря Вересая. Київ : Муз. Україна, 1978.
 - 15.Лисенко О. Спогади про батька. Київ : Муз. Україна, 1991.
 - 16.Людкевич С. Форма солоспіву у Лисенка (спроба аналізу) // Людкевич С. Дослідження, статті, рецензії, виступи. Т. 1. Львів, 1999. С. 354–364.
 - 17.М. В. Лисенко у спогадах сучасників. Київ : Муз. Україна, 1968.
 - 18.Микола Лисенко та музичний світ (До 150-річчя від дня народження): Тези Міжнародної наукової конференції 20—22 травня 1992 р. Київ, 1992.
 - 19.Микола Лисенко та українська композиторська школа: Зб. наук. праць. Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2004.
 - 20.Микола Лисенко у спогадах сучасників: у 2-х тт. / Упоряд., передмова та комент. Р. Я. Пилипчука.Т.1. Київ : Муз. Україна, 2003.
 - 21.Муха А. «Енеїда» М. Лисенка – етапний твір в історії української опери // Київ музичний. Київ : Наук. думка, 1982. С. 54—61.
 - 22.Ревуцький Д. Микола Лисенко. Повернення першоджерел / Вступ. статті, упоряд., текстів, ілюстр. матеріалу, іменний покажчик В. В. Кузик. Київ : Муз. Україна, 2003.
 - 23.Скорульська Р. Лисенки давні і сьогочасні (історико-культурне дослідження з коментарями та додатками) // Український музичний архів. Вип. 2. Київ : Центрмузінформ, 1999. С. 130—191.
 - 24.Степанська О. Творчі контакти М. Лисенка 70-х років в контексті розвитку міфологічної науки // Історія музики в минулому і

сучасності: Наук. вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 12. Київ, 2000. С. 3—10.

- 25.Фрайт О. В. Фортепіанна спадщина як вияв психологічних рис особистості Миколи Лисенка // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського: наук. журн. Київ, 2012. № 2 (15). С. 34–38.
- 26.Юрченко М. С. Лисенко та його релігійні твори // Микола Лисенко. Релігійні твори для мішаного хору / Упоряд.. ред. та вст. ст. М. Юрченка. Дрогобич : Відродження. 1993.